

УДК 323.28

Целуйко М.Є.

Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна

ЗОВНІШНЯ СТРАТЕГІЯ ІДІЛ

Досліджуються основні напрями і методи зовнішньої діяльності ІДІЛ, які вона реалізує від початку проголошення халіфату. Визначаються загальна стратегія і пріоритетність дій на зовнішніх територіях ІДІЛ на підставі аналізу ситуації у кожному з восьми публічно оголошених зовнішніх вілайтів (провінцій). Розкривається політика ІДІЛ на зовнішніх територіях, а також схожі риси і специфічні особливості кожного вілаяту.

Ключові слова: *Ісламська держава Іраку і Леванту, вілайт, зовнішня діяльність.*

Целуйко М.Є.

ВНЕШНЯЯ СТРАТЕГИЯ ИГИЛ

Исследуются основные направления и методы внешней деятельности ИГИЛ, которые оно реализует, начиная с провозглашения халифата. Определяются общая стратегия и приоритетность действий на внешних территориях на основе анализа ситуации в каждом из восьми публично провозглашенных вилайтов (провинций). Раскрывается политика ИГИЛ на внешних территориях, а также схожие черты и специфические особенности каждого вилаята.

Ключевые слова: *Исламское государство Ирака и Леванта, вилайт, внешняя деятельность.*

Tseluyko M.

ISIL'S EXTERNAL STRATEGY

The main directions and methods of ISIL's external activity being implemented since chaliphate proclamation are examined in the article. General strategy and priority of activities at the external territories are defined based on each of eight publicly proclaimed wilayats (provinces) internal situation. Expands ISIL's policy on foreign territories and similarities and specific characteristics of each wilayat.

Keywords: *Islamic state of Iraq and the Levant, wilayat, external activity.*

Еволюція організації, яка зараз називає себе «Ісламська держава», від самого початку існування відбувається в експансіоністському напрямі. Від угруповання «Джамаат ат-Таухід валь-Джихад» йорданця аз-Заркаві, що з'явилося в Іраку у 2003 р. і було одним із багатьох подібних груп, відбулося розширення до організації «Ісламська держава Іраку» у 2006 р., в яку ввійшли деякі інші терористичні групи Іраку і очолили єгиптянин аль-Масрі та іракець Омар аль-Багдаді. З початком збройного конфлікту у Сирії «Ісламська держава Іраку» бере у ньому активну участь і розширює свої завойовницькі цілі ще й на цю територію. У 2013 р. вона змінює назву

на «Ісламська держава Іраку і Леванту» (Левант – історична назва регіону Сирії-Палестини), а у 2014 р. – на «Ісламська держава», глобалізуючи таким чином свої цілі. Проте ми зупинимося на попередній назві – ІДІЛ, вважаючи її більш відповідною сучасному стану організації. Сьогодні вона контролює територію на кордоні Сирії та Іраку з населенням у кілька мільйонів осіб, на якій встановлює структуру керування на основі власного трактування законів Шаріату. Також вона діє у кількох десятках країн, реалізуючи свої зовнішні цілі. Просторова необмеженість цих цілей, певні успіхи у зовнішньому і внутрішньому розвитку і неймовірна активність роблять цю організацію небезпечною у світовому масштабі з потенціалом до довготривалого існування у різних модифікаціях.

Така ситуація привернула увагу багатьох дослідників у різних країнах до діяльності

ІДІЛ. Відомими є роботи Річарда Баррета, Брайяна Перкінса, Харлін Гамбхір, Арона Зеліна, Майрбека Вачагаєва, Натанієля Барра, Пола Роджерса, Бориса Волхонського, Надіма Шехаді, Брайяна Дженкінса та інших. Головна увага у цих роботах зосереджена все ж таки на діяльності ІДІЛ у Сирії та Іраку, але не менше значення, на нашу думку, має її зовнішня діяльність, яка може готувати платформу для подальшого існування організації у разі втрати основної території в Сирії та Іраку. Саме з'ясуванню основних напрямів і методів зовнішньої активності, які реалізує ІДІЛ від початку проголошення халіфату, присвячена стаття.

Починаючи з часу оголошення ІДІЛ про створення світової ісламської держави (29 червня 2014 р.), вона активно реалізує зовнішню стратегію, спрямовану на розширення власної присутності у світі. Контролюючи частину території Сирії та Іраку, вона орієнтується на встановлення влади над частинами територій інших держав, шляхом створення там своїх провінцій (вілаятів). Американський дослідник Вашингтонського інституту близько-східної політики Аарон Зелін вважає, що головним пріоритетом її діяльності є побудова власної держави – халіфату, що виражено у її відомому лозунгу «baqiya wa tatamaddad» (той, що лишається і розширяється) [1].

Для поширення цієї ідеї у світі і збільшення кількості прихильників розбудови ісламського халіфату ІДІЛ активно використовує широку медіа-мережу, створену ісламістами протягом існування організації. Вона складається з Інтернет-сайтів, що транслюють новинну інформацію про успіхи і розширення діяльності ІДІЛ, пропагандистські відеоролики і фільми, відео- та аудіозвернення лідерів та інших членів організації. Медіа-центри розраховані на іноземну аудиторію і використовують понад десяток мов. За їхньою допомогою у червні 2014 р. на ісламістських сайтах і у Твіттері поряд із проголошенням ісламського халіфату пролунав заклик до мусульман усього світу підтримати халіфат і дати клятву вірності так званому халіфу (лідеру ІДІЛ Абу Бакру аль-Багдаді). Ця подія стала катализатором процесу розширення присутності ІДІЛ в інших регіонах (переважно Азії та Африки). Пролунали публічні визнання створеного халіфату, аль-Багдаді у якості халіфа і були дані йому клятви вірності (байя) з боку різних терористичних груп або окремих

їхніх членів. Байя є певною мірою традиційним аналогом правового договору та, згідно з мусульманським правом, укладається між народом (або його представницьким органом) і правителем з приводу умов правління і визнання правителя. Хоча поява у різних країнах бойовиків, що визнавали себе прибічниками ІДІЛ, вже відбувалася раніше (більшість з них їхали воювати в Ірак або Сирію), заява аль-Багдаді у червні 2014 р. прискорила цей процес, надавши йому більш організованої і публічної форми.

У результаті за два роки окреслилася група країн, у яких діючі там терористичні угруповання заявили про своє бажання увійти до складу оголошеної ІДІЛ так званої «ісламської держави». Як вважає дослідник Інституту з вивчення війн Харлін Гамбхір, ІДІЛ проводить кампанію зі створення нових філіалів паралельно у трьох географічних кільцях. Внутрішнє кільце включає до себе Йорданію, Ізраїль і Палестину, Ліван, Ірак і Сирію, де зосереджені її основні зусилля із захисту земель «халіфату». Кільце «ближнього зарубіжжя» складається із земель, що історично належали арабським правителям і простягаються від Марокко на заході до Пакистану на сході. Тут ІДІЛ намагається розширити свій вплив для того, щоб компенсувати втрати у внутрішньому кільці. Кільце «дальнього зарубіжжя» охоплює більш широку сферу, включаючи країни Європи, Сполучені Штати Америки, Південно-Східну Азію, де ІДІЛ намагається розв'язати більш широкомасштабну війну [2].

Зовнішні філіали не рівнозначні за своєю силою, активністю і значенням для ІДІЛ. Серед них є офіційно визнані «халіфом» і оголошені в якості провінцій «ісламської держави». На сьогодні їх вісім. Це віляти у Саудівській Аравії, Ємені, Лівії, Сінаї, Алжирі, Північному Кавказі, Нігерії і так званій віляти Хорасан, що включає територію в Афганістані і Пакистані. Причинами створення цих вілаятів стали стратегічне (Ємен, Алжир, Північний Кавказ) або символічне (Саудівська Аравія, Сінаї) значення територій, або ж велика активність діючих там угруповань і реальне контролювання ними частини території (Лівія, Нігерія). Однак серед них теж є більш або менш значущі віляти, яким, відповідно, приділяється більше або менше уваги з боку ІДІЛ. Найбільше організація пов'язана з регіональними провінціями в Алжирі, Лівії, Саудівській Аравії, Сінаї, Ємені і Хорасані.

Керівництво ІДІЛ стверджує, що спілкується з місцевими групами і затверджує оперативні концепції у кожному регіоні. Групи, що контролюють віляяти, безпосередньо підпорядковуються ІДІЛ [3]. До найбільш надійних і перспективних віляятів і відправляється більше стратегічних ресурсів (фінансування, зброя, кадри та ін.).

Також є угруповання, що дали клятву вірності і бажають увійти до складу «ісламської держави», проте через певні причини вони ще не є прийнятими. Найбільш активні серед них діють на території Сомалі, Туніса, Філіппін, Індонезії. У цих угрупованнях діють місцеві та іноземні бойовики, що прибули з Іраку та Сирії, колишні члени терористичної мережі «аль-Каїда». Вони у загальному плані координують свою діяльність з ІДІЛ і мають перманентний діалог.

Крім того, у багатьох країнах діють невеликі групи осіб, що симпатизують або так чи інакше пов'язані з представниками ІДІЛ. Вони зрідка здійснюють теракти від імені ІДІЛ (наприклад, у Парижі, Брюсселі). Всі ці актори допомагають ІДІЛ поляризувати і радикалізувати населення відповідної країни, поширювати повідомлення про її успіхи і силу, організувати войовничу підтримку як у цілому у зовнішньому світі, так і на певних бажаних для ІДІЛ територіях.

Для того, щоб оцінити зовнішню стратегію ІДІЛ, подивимося на ситуацію у найбільш значущих для неї територіях – віляятах. У листопаді 2014 року лідером ІДІЛ аль-Багдаді публічно було оголошено про створення п'яти зовнішніх віляятів [4].

Найбільш перспективною територією для встановлення своєї присутності за межами Сирії та Іраку стала Лівія. Громадянська війна, що триває в країні, розділила її на окремі географічні зони та перетворила керівну сферу на анархію із конкуруючими між собою озброєними політичними силами й окремими збройними організаціями, в тому числі й ісламістського характеру [5]. Такі умови дуже підходили ІДІЛ, у чийх лавах було багато лівійців. Навесні 2014 р. вони повертаються додому, рекрутують місцевих бойовиків і створюють організацію «Рада Шури ісламської молоді», яка публічно заявила про себе як про нові сили безпеки м. Дерна (на східному узбережжі країни) та пообіцяла встановити правління на базі шаріату (норми поведінки, зафіксовані в ісламських священних текстах) [6]. У вересні до Лівії приїжджає представник ІДІЛ йеменець Абу аль-Бара

аль-Азді, який невдовзі стане керівником першого лівійського віляяту. Про свою вірність ІДІЛ «Рада Шури» оголосила вже у жовтні 2014 р. та була перейменована у віляят Барка (східна узбережна область Лівії – Кіренаїка). Трохи пізніше були створені віляят Тарабулус із центром у м. Сірт (західне узбережжя – Тріполітанія) із ісламістів, які перейшли на бік ІДІЛ, з пов'язаних з Аль-Каїдою організацій, здебільшого з Ансар аль-шаріату, а також проголошено віляят Фізан на півдні країни у пустинній території (регіон Фецан). Отже, кадровий склад віляятів включає як місцевих мешканців, лівійців-ветеранів сирійської війни, так і бойовиків-іноземців здебільшого з сусідніх держав (Алжир, Єгипет, Марокко, Туніс, Чад, Малі, Ємен, Саудівська Аравія). Загалом кількість бойовиків ІДІЛ у Лівії оцінюється близько 5000 осіб.

Створені віляяти не є абсолютно автономними і самодостатніми. Не дивлячись на відсутність суміжних кордонів, вони включені в адміністративну структуру ПІЛ, яка намагається відтворити у зовнішньому регіоні як схему керівництва, аналогічну віляятам в Сирії та Іраку, так і основні напрями і методи своєї внутрішньої політики. Керівником віляятів є губернатор (валі), який назначається і знімається безпосередньо «халіфом». У межах віляяту йому належить уся повнота влади. Йому ж підкоряються усі інші посадові особи у цьому регіоні. Структура органів влади віляятів в основному повторює устрій центральної влади. При кожному валі є консультативна рада – Шура. Вона не має законодавчої ініціативи, але бере участь у прийнятті політичних рішень.

Головною структурною одиницею виконавчої влади «ісламської держави» є Диван. Це урядовий орган з певного кола питань (військові, податкові, релігійні тощо), який існував в арабському Халіфаті (7-9 ст.), і зберігається сьогодні в окремих мусульманських країнах (наприклад, у Туреччині). У ІДІЛ Дивани з різних питань створені як на рівні центральної влади, так і на місцях, наприклад, Диван Аль-Хісба – ісламська поліція, Диван Ат-Таалім – департамент освіти [7]. Отже, ІДІЛ, порушуючи наші уявлення про територіальну суміжність державних регіонів і кордонів, намагається будувати саме однорідне державне утворення як у структурному відношенні, так і в ідеологічному плані.

ІДІЛ бере участь у певному керуванні своїх зовнішніх частин, не залишаючи їх без

нагляду. При цьому кількість уваги до різних вілаятів, яка виражена у фінансуванні, тренуванні бійців, участі у прийнятті рішень різна залежно від їхнього значення для центральної влади. Проте є необхідні, з точки зору ІДІЛ, напрями діяльності, які присутні у всіх вілаятах. Це інформаційна політика, методи і цілі збройної боротьби, введення норм Шаріату у політику і соціальну сферу. У кожній провінції обов'язково створюється власне інформаційне агентство і вся інформаційна політика узгоджується з валі, Радою з шаріату та Радою зі ЗМІ, які входять до Шури [6]. Зокрема в Лівії після оголошення байя «халіфу» аль-Багдаді організацією «Рада Шури ісламської молоді», демонструючи свою підтримку халіфату, вона стала активно використовувати символіку ІДІЛ (чорний прапор, написи), проводити агітацію населення. Група почала заповнювати свою офіційну сторінку у Facebook заявами від шаріатського комітету про осіб (включаючи «відступників» лівійського уряду, інших повстанських сил або випадкових громадян), які «покаялися» і приєдналися до групи. Ця тактика використовується ІДІЛ. Було оприлюднено понад сотню таких осіб. Також угруповання почало проводити hisba (звітність) в Дерні, по суті, закликаючи людей до відповідальності за свою «неісламську» поведінку. Наприклад, на Інтернет-сторінках групи особлива увага приділяється тому, як вона конфіскує наркотики та алкоголь [5]. Це відповідає активній інформаційній політиці, яку постійно проводить ІДІЛ, та широкому використанню мас-медіа для популяризації своєї ідеології і методів боротьби. Тут ще слід додати, що «Рада Шури ісламської молоді» почала проводити кримінальні покарання за Шаріатом, включаючи публічні страти. Це також відповідає тактиці ІДІЛ, що спрямована на залякування і фізичне знищення опозиції. Об'єктами, проти яких треба боротися, у першу чергу названі шиїти, мусульмани-суніти, які підтримують альтернативну політичну або збройну силу або не виконують вимоги шаріату, далі – представники державної влади мусульманських країн і вже потім – західні немусульманські країни.

Велика увага приділяється розвитку широкої мережі тренувальних таборів, куди активно залучаються іноземні бойовики. Керівникам цих підготовчих пунктів слід тісно співпрацювати з валі провінцій, де вони розташовуються, з усіх питань, що

виникають (розташування, відносини бойовиків-іноземців з місцевими бойовиками та ін.). Лівія в цьому плані є єдиною зовнішньою територією ІДІЛ, куди з'їжджається велика кількість іноземців. Вона вже використовувалася в якості бази для атак на сусідні країни, зокрема, Туніс. Також робилися публічні заклики ІДІЛ для бойовиків їхати до Лівії, якщо вони не змогли досягнути Сирії, що вказує на довгострокові плани щодо цього вілаяту.

Протягом 2016 р. бойовики лівійських вілаятів проводять численні атаки на систему видобутку і транспортування нафтових ресурсів (термінали експорту, внутрішня нафтова інфраструктура, нафтові родовища) [8]. У такий спосіб ІДІЛ намагається підтримати нестабільність у країні та отримати доступ до прибутку від продажу нафти, як було в Іраку та Сирії. Це також свідчить про наявність перспективних планів щодо Лівії.

Ситуація в Лівії стала моделлю для подальшого завоювання території за межами своєї бази в Іраку і Сирії. Другим значущим для ІДІЛ вілаятом є вілайт Сінай, який розташований в Єгипті на території Сінайського півострова. Організацією, на базі якої було створено вілайт, стала «Ансар аль-Байт Макдіс» (АБМ). Вона виникла у 2011 р. у період громадянської війни, викликаній поваленням президента Х. Мубарака. Її діяльність підсилилася на хвилі військового перевороту 2013 р., змістивши акцент протидії з Ізраїлю на єгипетську владу. Вона відповідальна за численні напади по всьому Єгиптові та є найбільш активною й досвідченою групою в країні за останні десять років. Її склад повністю не відомий. Проте вона вийшла з низки місцевих салафітсько-джихадистських груп, окремі представники з яких були пов'язані з салафітами з Сектору Газа. Пізніше вона стала вербувати представників племен, які найбільше постраждали від війни (наприклад, бедуїни). Також до складу можуть входити колишні члени відомої організації «Брати мусульмани» та інші фундаменталісти [9]. Для ІДІЛ ця організація була привабливою через її високу активність, близькі ідеологічні позиції, географічне розташування. До того ж, якщо на початку свого існування АБМ схилилася до Аль-Каїди, її члени воювали на боці Аль-Каїди в Сирії, то пізніше в неї з'явилися зв'язки і взаєморозуміння з ІДІЛ. Це є можливістю для останньої, так би мовити, відбити дієву силу у свого конкурента. Для АБМ союз з ІДІЛ, на думку

експертів, обумовлений не тільки ідеологічною близькістю, але й фінансовою й матеріально-технічною допомогою [10]. Отже, у жовтні 2014 р. до Синаю приїжджають представники ІДІЛ та у листопаді група на чолі з її лідером Абу Усамою аль-Масрі оголошує клятву вірності ІДІЛ і змінює назву на вілаят Сінай.

Після того, як вказана група стала представником ІДІЛ в Єгипті дещо змінюється її стратегія боротьби. По-перше, АБМ завжди позиціонувала себе як захисник місцевого населення Синаю (від Ізраїлю та єгипетської армії), вона уникала акцій проти цивільних осіб, навіть намагалася проводити напади в такий спосіб, щоб обмежити жертви серед цивільного населення. В перші місяці в якості вілаяту, не дивлячись на іноземний протекторат, цілі групи лишалися незмінними для того, щоб не підірвати місцеву підтримку. Ситуація почала змінюватися у січні 2015 р., коли були вбиті більше десятка місцевих цивільних осіб. Наступні акції ставали все більш жорстокими і все частіше спрямовувалися проти цивільних осіб, звинувачених у співробітництві з єгипетськими військовими. З'явилася практика публічних покарань, страт, що притаманно ІДІЛ [11]. До того ж, за словами спеціаліста зі стратегії боротьби з повстанцями Брайана Фішмана, проведена у липні 2015 р. облога міста Шейх Зувейд була яскравим свідченням стратегій, що використовуються бойовиками ІДІЛ у Сирії та Іраку [12]. Це свідчить про процес навчання, передавання досвіду від бойовиків ІДІЛ до членів вілаяту Сінай, використовуючи їхню інфраструктуру, тренувальні бази. Отже, така ситуація демонструє, що після приєднання до ІДІЛ залежність групи Ансар аль-Байт Макдіс від підтримки місцевого населення зменшилася. Вона змінила зовнішню підтримку, а, відповідно, змінилися і методи. Більш нагальними стали інші акції, які відповідали вимогам зовнішнього спонсора. Присутність ІДІЛ на Сінаї також виявляється у наявності активної інформаційної діяльності у її стилі. У пропагандистському матеріалі група позиціонує себе як таку, що реалізує функції держави: від забезпечення їжею до боротьби з наркоторгівлею і контрабандою сигарет [9]. З іншого боку, транслюються публічні розправи з місцевими мешканцями й атаки на військових, що відповідає інформаційній політиці ІДІЛ. Місцева ідеологічна риторика змінилася на глобальну, яка представляє вілаят Сінай як частину великого ісламського халіфату.

Ці території (Лівії і Сінаю) є для ІДІЛ стратегічно найбільш важливими з усіх зовнішніх провінцій. У них вкладається найбільша кількість ресурсів (матеріальні, фінансові, кадрові тощо). Тут найбільша кількість прибічників (як місцевих, так і іноземних), тренувальних баз, площа контрольованої території, найактивніша терористична і військова діяльність. Є потенційна соціальна база у вигляді мешканців інших неконтрольованих або слабо контрольованих центральною владою регіонів Лівії та сусідньої із Сінаєм Палестини. А також, принаймні поки що, більш слабкі позиції найближчого конкурента ІДІЛ – аль-Каїди у вигляді афілійованих з нею місцевих організацій. Важливе значення має близьке географічне розташування цих територій та історичне ставлення їх до арабського світу. На цих територіях проводиться ідентична адміністративна, військова, інформаційна, соціальна політика. Проте і в Лівії, і на Сінаї ІДІЛ має певні проблеми: невдоволення місцевого населення великою кількістю іноземців (особливо у Лівії), періодичні повстання, викликані деспотичним стилем правління, збройні конфлікти з іншими ісламістськими організаціями, здебільшого пов'язаними з «аль-Каїдою», і з державними збройними силами, а також нестача коштів для соціальної політики. Розвиток кожного з цих факторів несе ризик для подальшого закріплення ІДІЛ на відповідних територіях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Zelin A.Y. The Islamic State's model / Aaron Y. Zelin [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.washingtonpost.com/blogs/monkey-cage/wp/2015/01/28/the-islamic-states-model/>
2. Gambhir H. ISIS Global Intelligence Summary / Harleen Gambhir; Institute for the Study of War [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://understandingwar.org/sites/default/files/INTSUM_Summary_update.pdf
3. Major operations in Libya and Sinai [Електронний ресурс] // Dabiq. – No. 7. – 2015. – Режим доступу: <http://media.clarionproject.org/files/islamic-state/islamic-state-dabiqmagazine-issue-7-from-hypocrisy-to-apostasy.pdf>.
4. Ali A.S. Baghdadi welcomes new pledges of IS allegiance / Abdallah Suleiman Ali [Електронний ресурс] // Al monitor: The Pulse of the Middle East. – 14.11.2014. – Режим доступу: <http://www.al-monitor.com/pulse/politics/2014/11/baghdadi-speech-islamic-state-pledges-of-allegiance.html>
5. Wehrey F. Rising Out of Chaos. The Islamic State in Libya / Frederic Wehrey, Ala' Alrababa'h [Електронний ресурс] // Carnegie Middle East Center. – Режим доступу: <http://carnegie-mec.org/diwan/59268?lang=en>

6. Zelin A.Y. The Islamic State's First Colony in Libya / Aaron Y. Zelin [Електронний ресурс] // The Washington Institute for Near East Policy. Policy Analysis. – Режим доступу: <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/the-islamic-states-first-colony-in-libya>
7. Чугунов Н. Краткий обзор устройства «Исламского Государства» / Никита Чугунов [Електронний ресурс] // Al-Masdar Al-'Arabi. – Режим доступу: <https://www.almasdarnews.com/article/%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%BE%D0%B1%D0%B7%D0%BE%D1%80-%D1%83%D1%81%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B9%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0-%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE/>
8. Gambhir N. Isis's Campaign in Libya / Harleen Gambhir; Institute for the Study of War [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.understandingwar.org/backgrounder/isis%E2%80%99s-campaign-libya-january-4-february-19-2016>
9. Kingsley P. Egypt faces new threat in al-Qaida-linked group Ansar Beyt al-Maqdis / Patrick Kingsley [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.theguardian.com/world/2014/jan/31/egypt-alqaida-terrorist-threat-ansar-beyt-almaqdis>
10. Gold Z. Wilayat Sinai: The Islamic State's Egyptian Affiliate / Zack Gold [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.inss.org.il/uploadImages/systemFiles/Wilayat%20Sinai%20The%20Islamic%20State%E2%80%99s%20Egyptian%20Affiliate%20%20Zack%20Gold.pdf>
11. Will ISIS find fertile ground in Egypt's Sinai? [Електронний ресурс] // Egypt Pulse. – Режим доступу: <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2014/06/egypt-sinai-isis-connection-ansar-bayt-al-maqdis.html>
12. Fahim K. Jihadist Attacks on Egypt Grow Fiercer / Kareem Fahim, David D. Kirkpatrick [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nytimes.com/2015/07/02/world/middleeast/sinai-isis-tack.html?ref=middleeast&_r=1